

Dansk Teologisk Tidsskrift 83. årg., 2020 s. 153-160

Christine Mundhenk (red.)

*Melanchthons Briefwechsel, Band T 19, Texte 5344-5642 (November 1548
- September 1549), bearbeitet von Matthias Dall' Asta, Heidi Hein und*

Christine Mundhenk. Stuttgart-Bad Canstatt: Verlag frommann-holzboog 2019, 621 s. € 298.

Efter kejser Karl d. 5.s sejr i religionskrigen mod de lutherske fyrster – den schmalkaldiske krig (1546) – agtede han at udrydde den lutherske bevægelse i de tyske rige. Det skulle ske ad lovgivningens vej. Men af flere grunde måtte han i første omgang nøjes med en foreløbig lov (Augsburger Interimsloven), som genindførte katolske ritualer o.a. Kurfyrsten af Sachsen Johann Friedrich var faldet i kejserens hænder. Det blev behandlet i dette værks bind 18.

I det nu udkomne bind følger man den katastrofale udvikling gennem Melanchthons relevante brevveksling, betænkninger og andre dokumenter. Efter Luthers død stod han nu som lutheranernes højeste åndelige autoritet. Kejserens politik stødte naturligt nok på voldsom modstand hos de lutherske fyrster og deres teologer. Den lutherske Moritz af Sachsen, som havde støttet kejseren i krigen var som belønning blevet udnævnt til kurfyrste af Sachsen. Nu var han de kendte wittenbergteologers verdslige øvrighed, og de ville ikke antage interimsloven. Det måtte han finde sig i, men befalede Melanchthon og kollegerne at vise kejseren lydighed og udarbejde et alternativt lovforslag, som de kunne håbe, at kejser og rigsdag ville anerkende. I deres betænkning, fremlagt på på landdagen i Leipzig i december 1548 ("Leipziger Interim"), erklærede de sig rede til at indføre konfirmation ved biskopper, den sidste olie, ordination, de katolske messeklæder, faste, helliglegemsfesten o.a. Alt dette var nemlig *adiafora*, "mellemting", hævdede de. Til gengæld krævede de fortsat evangelisk forkyndelsesfrihed og sakramentsbrug. Trods dette anklagede "de gammellutherske" wittenbergteologerne for at svigte den evangeliske bekendelse.

Her aftrykkes teologernes og de kurfyrstelige rådgiveres udveksling af betænkninger (5350-5353, 5355-5358), Melanchthons store latinske afhandling om messeofferet (5384) og teologernes anbefaling af en "evangelisk interimsordning" for Kursachsen (5387). Alt dette suppleres af teologernes omfattende indbyrdes brevvekslinger.

Christian d. 3. havde ikke deltaget i den tyske religionskrig, men han havde det problem, at de tyske love også skulle gælde bystaten Hamburg, som også anerkendte kongen som deres øvrighed samt Holsten, som var et len under kejseren, samtidig med at kongen også var fyrste af hertugdømmet. Han var betænkelig over for wittenbergernes forslag, men ville ikke lægge sig ud med kejseren. Melanchthon og hans kolleger gjorde det, de kunne for at forklare kongen, at de stod fast på bekendelsens grund (5595 og 5610). De omtalte ham rosende over for hinanden (5442, 5509), ligesom Melanchthon også søgte at berolige selveste Hans Tausen (5529).

Det er glædeligt, at redaktionen har fortolket ordet brevveksling så bredt, at man også aftrykker alle de nævnte relevante betænkninger. Tidligere

skulle de findes forskellige steder. Nu er de samlet her i den mest moderne udgivelse, forsynet med alle tænkelige oplysninger i noteapparatet.

Martin Schwarz Lausten